

Semestr IV język polski

Alina Adamczyk

Pytania proszę kierować na adres e-mail w czasie trwania zajęć

e-mail: adamczyk-alina@zszslupca.pl

Skype: Alina Adamczyk Słupca (ew. Nr telefonu 517259171)

Prace kontrolne na adres e-mail: adamczyk-alina@zszslupca.pl)

Wszelkie prośby proszę kierować na adres e-mail: adamczyk-alina@zszslupca.pl

Tematy zajęć: *(W dniach 28.03, 03.04. ,04.04. 2020 r)*

1. Człowiek wobec rytmu natury „ Chłopi” Władysław Reymont

(należy przeczytać tom I powieści)

Akcja rozpoczyna się we wrześniu, a kończy w lipcu

Problematyka

Powieść jest panoramą życia wsi polskiej. Ukazuje chłopską codzienność, ciężką pracę, święta, zwyczaje; przedstawia rozwarstwienie społeczne wsi, wzajemną zależność chłopów, ich stosunki.

Na szczycie lipieckiej hierarchii stoją

- Ksiądz, wójt, kowal, młynarz
- najbogatsi chłopi (Maciej Boryna);
- dalej chłopi średnio zamożni,
- ubodzy,

- a na samym dole biedota - bezrolni, komornicy, parobcy.

Autor ukazuje także tych, którzy w jakiś sposób są z Lipcami związani - np. dziedzica i Rocha, najbardziej tajemniczą postać w utworze.

Życie wsi: Organizuje je rok obyczajowo-obrzędowo-liturgiczny, który nie jest tożsamy z rokiem kalendarzowym. Składają się na niego święta o charakterze religijnym, zwyczaje ludowe, obyczaje związane z życiem rodzinnym, towarzyskim, pracą na roli.

Mieszkańcy bardzo starannie i sumiennie przygotowują się do wszystkich świąt. Reymont szczegółowo opisuje obyczaje związane z Bożym Narodzeniem, Wielkanocą, Bożym Ciałem, a także procesje i odpusty. Bardzo ważnym dniem są Zaduszki - widać wówczas wzajemne przenikanie się tradycji katolickiej i wierzeń pogańskich. Także po chrzcie w kościele, w domu odbywa się ceremonia odegnania złych duchów od narodzonego dziecka.

opisy obyczajów (np. przygotowań Boryny do wesela), obowiązują pewne zasady: posyłanie z wódką, zmówiny, zaręczyny, zapowiedzi, wreszcie ślub i wesele, potem oczepiny i przenosiny panny młodej.

Ważnymi elementami życia w Lipcach są również wyjazdy na jarmark, spotkania chłopów w karczmie, wieczory, w czasie których kobiety obierają kapustę, drą pierze - towarzyszą temu śpiewy ludowych piosenek i rozmowy zebranych. Tradycje i obyczaje dają poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji, jednoczenia się wszystkich ludzi. Każdy, kto należy do tej społeczności, musi podporządkować się jej wymaganiom, przestrzegać zwyczajów, norm i zasad. Gdy ktoś te zasady naruszy, zostaje wykluczony z gromady.

Rytm przyrody:

Ziemia stanowi główny ośrodek zainteresowania, źródło konfliktów, życie jest nierozzerwalnie związane z rytmem przyrody, przemianą pór roku. To natura dyktuje prawa i zgodnie z nimi musi toczyć się życie ludzi. Zmieniające się pory roku wywierają wpływ na działanie i postępowanie. To one wyznaczają czas pracy: siewu, żniw, zbierania plonów, wykopków oraz czas odpoczynku, wytchnienia od gospodarskich obowiązków. Czas ukazany w powieści nie jest odmierzany godzinami i miesiącami - jest **czasem świętym (sakralnym)**, wyznaczonym przez naturę i następujące po sobie pory roku. Chłopi są związani z ziemią od

chwili narodzin aż do śmierci (symboliczna śmierć Boryny). Ziemia jest dla nich czymś najważniejszym i świętym.

Bohater w powieści

W powieści możemy wyróżnić dwa rodzaje bohaterów:

bohater indywidualny - Maciej Boryna, Antek, Jagna- ich jest nierozzerwalnie związany i uzależniony od całej społeczności.

bohater zbiorowy - cała społeczność lipiecka;

Wieś zespala się w jedną całość w momentach ważnych dla całej społeczności, np. walka o las, wyrzucenie Jagny ze wsi, zbiorowe zabawy, praca. Ludzie żyją zgodnie z odwiecznymi, moralnymi prawami. Każdy, kto nie potrafi się do nich przystosować, zostaje z tej społeczności usunięty.

Charakterystyka bohaterów

Maciej Boryna - najważniejszy we wsi gospodarz, bardzo zamożny, gospodarny i pracowity. Potrafi być bezwzględny, oschły i wyrachowany. Najważniejszą wartością jest dla niego posiadanie ziemi, bo to ona stanowi o bogactwie i pozycji, jest nawet ważniejsza niż rodzina (przykładem może być konflikt z Antkiem i wygnanie go z domu). Gdy trzeba bronić interesów wsi, bez wahania obejmuje stanowisko przywódcy. Bardzo kocha Jagnę, ale gdy dowiaduje się o jej zdradzie, jego pierwszym zamiarem jest zabicie niewiernej żony i własnego syna. Umiera żegnając się z ukochaną ziemią. Scena ta ma charakter symboliczny - symbolizuje trwały związek człowieka z ziemią, podkreśla jego przynależność do natury.

Jagna - urodziwa wiejska dziewczyna, zdecydowanie różni się od ogółu lipieckich kobiet. Żyje w świecie marzeń, fantazji, posiada zdolności artystyczne - wykonuje wycinanki, piękne kraszanki; lubi muzykę, opowieści o świecie, baśnie. Poślubia Borynę ulegając namowom matki, której imponuje bogactwo Macieja. Jagna jest osobą, która nie panuje nad swoimi namiętnościami, romansuje z Antkiem, wójtem, z młodym księdzem Jasiem. Tragedią Jagny jest jej odrębność, inność. Narusza normy moralne obowiązujące w społeczności i spotyka ją za to okrutna kara - samosąd i wywiezienie ze wsi na wozie z gnojem.

Antek - ambitny i dumny syn Boryny. Nie umie porozumieć się z ojcem - konflikt z powodu ziemi, a także romansu z Jagną. Jego gwałtowny, ognisty charakter podsuwa mu pomysł zabicia ojca. Jednak w ważnym momencie, podczas walki w lesie, staje w jego obronie. Pobyt w więzieniu powoduje w nim głęboką przemianę wewnętrzną. Antek jest również uczestnikiem konfliktu pokoleń, sporów toczących się między starymi a młodymi gospodarzami. W ważnym momencie (sąd nad Jagną) nie protestuje przeciwko wyrokowi gromady, dając tym dowód swojej przynależności do społeczności lipieckiej

Hanka to żona Antka Boryny. Jej osobowość się zmienia (**postać dynamiczna**). Początkowo jest spokojną, cichą, wiecznie zapracowaną, wystraszoną kobietą. Gdy sytuacja tego wymaga, Hanka zmienia się, staje się osobą samodzielną, zaradną, energiczną gospodynią. Budzi wówczas podziw całej wsi.

Chłopi jako epepeja

Epepeja to utwór (zazwyczaj wierszowany), ukazujący dzieje legendarnych lub historycznych bohaterów na tle wydarzeń przełomowych dla danej społeczności narodowej. Jej charakterystycznymi cechami są: inwokacja, obiektywizm narratora, retardacja, porównania homeryckie, realizm w opisach szczegółów, sceny batalistyczne. *Chłopi* spełniają wiele cech tego właśnie gatunku literackiego:

- realistyczny obraz wsi na przełomie wieków;
- bohaterem jest chłopska społeczność
- chłopi przedstawieni są w momencie przełomu - budzenie się ich świadomości klasowej i narodowej (echa powstania styczniowego, sprawa szkoły, problem kolonistów niemieckich);- szeroki rozmach epicki, dbałość o szczegóły w opisach obrzędów, obyczajów, żniw, wykopków itp.;
- opisy często pełnią funkcję retardacyjną, tzn. wstrzymują akcję, by przez to zwiększyć napięcie i czas oczekiwania na następne wydarzenia;
- patetyczny, wystylizowany na homerycki bój obraz bitwy o las;

- mitologizacja, próba upodobnienia bohaterów, wydarzeń do mitu, czyli opowieści zawierającej archetypy postępowania, uczuć np. miłość, zazdrość, walka o kobietę;

- ogromna rola opisów przyrody, zmienności pór roku i ich wpływu na życie człowieka.

Najważniejsze motywy

Motyw wsi – akcja powieści rozgrywa się na wsi, przedstawiono życie chłopów, ich kontakt z naturą. Autor stara się oddać faktyczne realia życia chłopów. **Reymont wnika w ich mentalność, oddając jak najdokładniej język, tradycje i obyczaje.** Wieś opisana w „Chłopach” jest żywa i tętniąca życiem, zaś jej mieszkańcy – prawdziwi ze swymi troskami, namiętnościami i obawami przed zmieniającą się przyszłością.

Motyw walki

Walka o przetrwanie jest wpisana w codzienne życie chłopów. Ludzie pracujący na roli walczą o udane plony, decydujące o przyszłości całych rodzin. Walka o ziemię (powiększenie gospodarstwa, podział spadku po rodzicach) to problem nurtujący nie tylko społeczność lipiecką, ale i całą klasę chłopską.

Bohaterowie powieści są także zmuszeni walczyć z zagrożeniami z zewnątrz. Konflikt z dworem (walka o las), kolonistami czy rosyjskimi urzędnikami to najważniejsze z wątków wiążących się z walką.

Motyw rodziny

Rodzina ma dla bohaterów powieści ogromną wartość. W rodzinie tkwi siła, rodzina zapewnia bezpieczeństwo i wsparcie. Młodzi bohaterowie powieści (tacy jak np. Szymek i Nastka) z determinacją dążą do tego, by założyć własną rodzinę, mieć swój dom i gospodarstwo. To świadczy o dojrzałości i gotowości do zajęcia wyższego miejsca w lipieckiej hierarchii.

Z drugiej strony – w wieloosobowych, zamożnych rodzinach częstym problemem jest walka o pierwszeństwo, zapis ziemi czy oszczędności (motyw konfliktu pomiędzy Boryną i kowalem). Zdarzają się też rodziny, w których dorosłe dzieci wyrzucają z domu rodziców i

starszych schorowanych krewnych. Taki los przypada w udziale m.in. żebracze Agacie i Jagustyńce.

Motyw rodziny – powieść przedstawia dzieje chłopskiej rodziny Borynów, najzamożniejszych gospodarzy we wsi Lipce.

Motyw konfliktu pokoleń

Antek i Maciej kłócą się o ziemię. Syn domaga się, by ojciec oddał mu gospodarstwo, lecz Maciej nie chce się na to zgodzić, bo wie, że ich gospodarstwo straciłoby miano najlepszego we wsi. Konflikt zaognia ślub Macieja z kochanką Antka, Jagną. Na łożu śmierci Maciej prosi swoją synową Hankę, aby przekazała jego ukryte oszczędności Antkowi i zadbała wspólnie z nim o gospodarstwo.

Motyw przyrody

Jeden z kluczowych motywów powieści Reymonta. Praca i codzienne życie chłopów skupia się wokół **niezmiennego cyklu pór roku**. Mieszkańcy żyją według kalendarza natury orząc, siejąc i zbierając plony ziemi. Siły przyrody mają wpływ na pomyślność zbiorów lub nieurodzaj. Przyroda „towarzyszy” bohaterom powieści w ich codziennych zmaganiach, odzwierciedla ich nastroje, zdaje się „współgrać” z opisywanymi wydarzeniami. Dla chłopów natura to przede wszystkim **ziemia traktowana jako Matka i żywicielka**. Bohaterowie utworu szanują ziemię, odnoszą się do niej z nabożną czcią (zachowanie Boryny przed śmiercią).

2. Temat : Cechy poezji młodopolskiej

(Proszę odszukać teksty opisanych wierszy i wydrukować, obowiązkowo należy je mieć przed sobą podczas egzaminu)

„ Melodia mgieł nocnych”(impresjonizm) K. Przerwa-Tetmajer

Tematem wiersza jest pejzaż górski uchwycony w specyficznej porze świtu, kiedy zaciera się granica między dniem a nocą. W utworze została użyta technika impresjonizmu poetyckiego, polegająca na opisie chwilowych wrażeń oraz technika oniryzmu czyli sennego obrazowania, łączenia elementów snu i jawy oraz prawdy i fikcji.

Opis jest niezwykle dynamiczny, obraz ulega ciągłej metamorfozie, ale jednocześnie cechuje go subtelność, delikatność i zwiewność:

Występuje także synestezja czyli przeniesienie doznań z jednego zmysłu na inny; obraz gór tworzą barwy, dźwięki, zapachy, które łączą się ze sobą:

Pojawia się instrumentacja głoskowa – autor wybiera dźwięki o małym natężeniu, są to szepty, szумы, szmery:

Wszystkie elementy opisu, przyrody zostały przez autora ożywione, spersonifikowane, nadaje im ludzkie cechy, ponieważ chce podkreślić, że przyroda żyje, a sam człowiek jest częścią natury (antropomorfizacja natury):

„ Krzak dzikiej róży” (symbolizm) Jan Kasprówicz

Na pierwszy plan wiersza wysuwają się symboliczne znaczenia opisywanego krajobrazu. Krzak dzikiej róży to symbol życia, miłości i radości. Cechy te podkreślają epitety obfitujące w intensywne barwy. Krzak posiada np. „pąs krwawy” – krew przywodzi na myśl życie. Z kwiatem róży kontrastuje z kolei powalona przez burzę, spróchniała limba – symbol śmierci i przemijania. Znamienne, że mamy tu również do czynienia z wyraźnym paradoksem: róża, z natury bardzo krucha i nietrwała (poeta podkreśla, że tuli się ona ze strachu do skał) należy do sfery życia, z kolei limba – potężne, ogromne drzewo - leży martwa

Róża uosabia piękno, młodość, życie, zdrowie, wolę przetrwania, pełnię sił twórczych, ale także lęk istnienia, dekadencją melancholię, kruchość.

„ Koniec wieku XIX” K. Przerwa-Tetmajer (dekadentyzm)

Wiersz jest próbą przedstawienia programu moralnego i ideologii reprezentantów dekadentyzmu - podmiot liryczny zastanawia się w jaki sposób może obronić się przed złem otaczającego świata, autor używa wyliczeń, ciągów pytań retorycznych, po których nie ma udzielonych odpowiedzi.

Podmiot liryczny podejmuje próbę odpowiedzenia na postawione przez siebie pytania i wprowadza własne sugestie, z czego wynika ogromne zdeterminowanie w poszukiwaniu prawdy. Wymienia tutaj przekleństwo, ironię, wzdrgę, rozpacz, walkę, rezygnację, przyszły byt oraz użycie. Poeta od razu wszystko neguje i obala wysnute przez samego siebie teorie.

Podmiot liryczny poszukuje programu, wartości i postaw oraz ideałów, w które mógłby wierzyć, jednak nie znajduje ich. Podmiot liryczny charakteryzuje bezsilność, niemoc, pesymizm, jest pełen wątpliwości i ma przeświadczenie o pustce życia.

Odrzuca przekleństwo, ironię, wzdrgę, rozpacz, walkę, rezygnację, nadzieję na przyszłość oraz libertyńskie używanie życia. Żadne z tych narzędzi nie może rozwiązać problemu ludzkiej jednostki, ponieważ jest ona niczym „mrówka rzucona na szynę”, która nie zwycięży z nadjeżdżającym pociągiem.

L. Staff „Kowal”

Sonet (2 zwrotki o charakterze opisowym, każda składa się z 4 wersów , 2 o charakterze refleksyjnym każda składa się z 3 wersów)

Kowal - część opisowa

Pierwsze dwie zwrotki utworu opisują w pierwszej osobie pracującego kowala, który zmaga się z nietypową materią, na kowadle bowiem znajduje się drogocenny kruszec, z którego wykuwa serce.

Nasuwa się skojarzenie z samym mitycznym kowalem, Hefajstosem oraz jego mocą.. Serce poddawane tak pełnej mocy obróbce przechodzi wielką próbę.

Kowal - część refleksyjna

Druga część *Kowala* dotyczy tego, co ma spotkać dzieło, które nie będzie udane. Jeżeli końcowy efekt nie zadowoli potężnego kowala, lepiej unicestwić marny owoc pracy niż pozwolić mu trwać w formie niedoskonałej. Dzieło, które nie sprosta sile swego stwórcy, zawiedzie go skażeniem *chorej niemocy*, słabością, nieodpornością na ciosy - warte jest tylko zniszczenia. Kończy się utwór, gdyż poeta nie ma nic więcej do dodania - dzieło ma być doskonałe, albo żadne.

Sonet ten jest symbolem walki z typowymi dla dekadentyzmu przejawami : zniechęceniem, poczuciem bezradności, pesymizmem. Podmiotem lirycznym jest kowal, którego cel to wykucie serca.

Kowal zostaje przedstawiony w trakcie tworzenia

Kowal tworzy w sposób żywiołowy, czasem nieprzemysłany, pod wpływem chwili, natchnienia i emocji

Kowal jest symbolem poety, artysty, a serce, które wykute ma być doskonałe – symbolem sztuki. Artysta stoi przed alternatywą: albo stworzy idealne, wspaniałe dzieło, albo, kiedy nie osiągnie swojego celu – zniszczy je, ponieważ będzie słabe, niewystarczająco dobre:

Jest również symbolem człowieka, który powinien być silny wewnątrz

3. Temat: Ogólna charakterystyka międzywojnia.

(należy zapoznać się z charakterystyką epoki, dowolny podręcznik języka polskiego)

Określeniem tym przyjęto nazywać epokę historyczno-literacką, która przypadła na okres pomiędzy dwoma wojnami światowymi. (1918- 1939)

Jakie Konsekwencje pociągnęła I wojna światowa

-nowy układ sił, odzyskanie niepodległości Polski, rozwój wiedzy, techniki, przemysłu, kinematografii, zmiany w dziedzinie edukacji, emancypacja kobiet.

Kierunki artystyczne:

- Ekspresjonizm: intuicyjne i spontaniczne wyrażanie treści wewnętrznych, dążenie do ekspresji, siły wyrazu, operowanie groteską w literaturze, karykaturą, estetyką brzydoty, wprowadzanie kontrastów , grozy, fantastyki.

W literaturze liczne pauzy, zdania pocięte, skrót, symbol, liczne wykrzykniki.

- Futuryzm zerwanie z przeszłością, bunt przeciw tradycji, fascynacja techniką, dynamika, pochwała brutalności
- Dadaizm brak wiary, kpina ze wszystkiego, w utworach zlepek słów, slogany, tytuły gazetowe

Grupy Literackie w Polsce

- Skamander (tkwili w tradycji polskiej, prosty zwykły człowiek stał się bohaterem wierszy)
- Awangarda krakowska (artysta stał się konstruktorem zdań)
- Futuryści – burzenie przejawów logiki, rezygnacja z zasad gramatyki, ortografii< zestawienia dźwiękowe
- Żagary- katastrofizm, przecucie zagłady,

- **B. Leśmian „ Dusiołek”**

Ballada cechuje się mało skomplikowaną fabułą. Chłop, Bajdała wędruje po świecie w towarzystwie szkapy i wołu

Słowo *Bajdała* to dialektyzm znaczący „niedojda”, „niezdara”, „niedołęga”, bazarz, wiejski śpiewak.

Bajdała wie dzie mało wyszukane życie i dowolnie dysponuje swoim czasem. Podczas upału postanawia przespać się na ściółce nie opodal lasu

Narrator podkreśla szpetność naszego bohatera. Bez wątpienia wygląda on karykaturalnie, a jego zachowanie jest ordynarne

Kiedy Bajdała zasypia, nawiedza go równie szpetna zjawa – Dusiołek. To przedziwne stworzenie siada mu na piersiach i zaczyna go dusić. Bajdała jest nim przerażony, jednak podejmuje walkę, z której wychodzi zwycięsko i – w końcu – budzi się. Wiejski gawędziarz w sposób prześmiewczy opisuje dramatyczne zmagania bohatera ze zjawą

Po przebudzeniu oszołomiony Bajdała rości sobie pretensje – najpierw do szkapy, później do wołu, a wreszcie do samego Boga, o to, co go spotkało.

Tytułowy Dusiołek stanowi motyw zaczerpnięty z wierzeń ludowych.

Pytanie retoryczne Bajdały ma charakter pretensji do Pana Boga o istniejące w świecie zło.